

Кардинал Любомир Гузар*

**ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ:
ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

Високоповажний пане ректоре, шановна громадо!

Цією доповіддю дозвольте звернутися до молоді у тому значінні, яке виходить із питання «Хто творить нарід?». Є три явища, які ми пережили в нашому часі, нашій пам'яті, живій ще пам'яті – йдеться про італійський фашизм, німецький нацизм і большевицький комунізм, власне большевизм радше як комунізм. Перші два – лише для порівняння можемо згадати, але хочу звернути увагу, що всі ці три явища були типовими диктатурами. А що значить диктатура? «Диктатура» значить, що хтось: чи одна особа, чи одна група, чи партія хоче сформувати якусь суспільну одиницю, скажімо, нарід чи державу, згідно зі своїми баченнями.

Я думаю, що ви краще, ніж я, бо я довший час жив поза Україною, і значить також поза Радянським Союзом, тільки два роки був в Радянському Союзі, у 1939–1941 роках, тому ви краще знаєте, як виглядала ситуація виховання за часів большевицького режиму. Народжувалася дитина. Яка це була дитина? Це було єство, яке треба було виховати належно. А тим вихованням мала займатися держава чи партія, власне якась керівна структура. І вона старалася людину виховати на свої потреби. І починаючи з дитячого садка, далі – народна школа чи десятирічка, пізніше вища школа, ще також організації жовтенят, піонерів, комсомольців – все це мало за ціль виховати певний тип людини чи громадянина, назвімо так. Бо, власне, ці поняття розходилися. Чи большевицька держава старалася виховати людину? Мені здається, що, власне, ні. Вона виховувала громадянина, виховувала раба, який мав бути абсолютно послухним до того, що наказувало керівництво: що мали

* емеритований Верховний архієпископ Української Греко-Католицької Церкви.

думати, що мали говорити, що мали робити. Щоб це досягнути – і це ключове поняття, яке я хочу передати сьогодні, це – як ставилися до людини?

Людина була як ніщо, практично. Людині все давали. Я був малим хлопцем у 1939 році, починав перші два роки народної школи. Така дрібничка: після того, як прокотилася воєнна акція (я народжений у Львові) життя було бідним. Натомість у школі ми одержували гарячий шоколад, смачну булочку. Одним словом, ми в школі мали почуватися краще, ніж вдома. І це є лише невеликим приміром. Розуміється, що цей примір можна навести й з інших випадків, зокрема – дім піонера, де дитина могла всі свої бажання нормальної дитини, дитячі чи юнацькі, здійснювати. Вона виростала в тому дусі, що їй усе давали, держава дбала за все, їй не треба було нічого думати, не журитися, про все держава подбала.

Пізніше я спостерігав такий, на мою думку, цікавий феномен, коли розглядали людину як таку, що не є, одним словом «ніхто». Коли я перший раз повернувся в Україну в 1990 році, мене дуже здивувало, як люди дуже прагнули різних відзначень, орденів, як то «заслужений», «народний» та інші особливі титули. Я до цього не був призвичаєний, бо, скажімо, у світовій практиці є лауреати, номінанти Нобелівської премії, але це явище рідкісне. Відзначених дуже мало, і коли їх відзначають, вони знані у всьому світі. А тут дуже прагнули медалей, титулів. Я запитав: «Чому то так, на мою думку, люди дивно поведуться?». А мені пояснили: «Ми є ніхто, ми починаємо бути кимось, коли держава нас відзначила, коли я можу похвалитись титулом чи медаллю. Тоді держава з мене зробила щось. Я є вже хтось».

Є ще такий цікавий феномен, який і сьогодні у нас поширений. Це був ще один спосіб бути кимось – коли людина мала гроші. І тому така страшна гонитва за грошима, бо гроші давали певний рівень забезпечення, а з іншого боку, також можливість діяти. Так воно було.

Але тепер перед нами майбутність. Якою вона повинна бути. Багато говориться про те, якою ми хотіли би бачити нашу державу, нашу спільноту, розвиток нашого народу. Я хотів Вашу увагу звернути, що ми сьогодні є в стадії переходу, переходу від того часу, коли людина була нічим, можна сказати, не Божим сотворінням, а сотворінням держави. Що ми хочемо бачити, якою має бути наша майбутність? Начебто говориться про багато різних політичних, соціологічних, економічних й інших елементів, але мені здається, що найважливішим для нашої майбутності, і, головню, я звертаю увагу на це молодих людей, бо вони на початку свого життя, діяльного життя. Ми, перш за все, на мою думку, повинні звернути увагу на те, яких людей будемо мати, бо люди творять нарід, люди творять державу. Яким є розуміння людини себе самої, своєї гідності, своєї природи, така буде держава, такий буде нарід.

Виходячи з того, що ми є Божі сотворіння, ми не є припадок, якесь таке ество, яке бозна звідки прийшло. Ні, ми є Боже сотворіння, яке має людську гідність. Дитина, навіть те немовлятко, яке щойно пролупило очі, перший раз глянуло на світло – то є вже людина. Навіть ще в лоні матері це є вже людина, людина, яка обдарована гідністю, людина, яка вже має свою особистість. І тепер цю людину треба виховати, але треба виховувати, розуміючи її гідність. Дозвольте я дам таке дуже примітивне порівняння. Візьміть квітку, посадить її.

Ви не можете квітці наказати, якою вона має бути: якого кольору, якої величини. Квітка росте за своїми внутрішніми, так би сказати, природними законами. Єдине, що ми можемо зробити, так це забезпечити достатнє світло, достатню вологість, щоб та квітка розвивалась. То саме має бути з процесом виховання.

Тут згадувалося, що тепер працюють над справою освіти. Що то значить освіта? Як мають ставитися, в першу чергу, батьки, як мають ставитися вчителі, професори вищих навчальних закладів, а також духовенство, як має ставитися суспільство до людини? Мусить її пошанувати як Боже сотворіння, яке має свою особистість, тим самим свою особливість, свої права.

Право свободи – то не є, що нам дає держава, право свободи є з нашої природи людської від Бога. І на це, мені здається, треба дуже звернути увагу, коли ми хочемо будувати нормальну Українську державу. Ми мусимо пам'ятати про те, в першу чергу, що кожен з нас є людина з правами, гідністю, свободою. Мусимо в тому дусі виховувати молодь, мусимо в тому дусі також забезпечити виховання навіть тих, що тепер народжуються. Якщо ми пошануємо людину, її права, гідність, якщо будемо її трактувати на рівні зі всіма, тоді ми можемо говорити про майбутність. Завершуючи, хочу побажати, щоб ми завжди відчували оцей людський елемент в існуванні і розвитку нашої держави.